ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

O‘ZBEKISTONDA VETERINARIYA TA’LIMIGA BO‘LGAN EHTIYOJNING VUJUDGA KELISHI

Samarqand Davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
“Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasi
Sa’dullayev Sanjar Salohiddinovich
sadullayevsanjar26@gmail.com
Sultonova Ozoda
Rajabovna-ozodasultonova428@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekistonda veterinariya ta’limiga bo‘lgan ehtiyojning shakllanishi, uning tarixiy, iqtisodiy va ijtimoiy omillari ilmiy-nazariy asosda yoritiladi. Mamlakatda chorvachilikning rivojlanishi, zoonotik kasalliklarning oldini olish, hayvonlar salomatligini ta’minlash va qishloq xo‘jaligi mahsulotlari xavfsizligini oshirish veterinariya sohasiga bo‘lgan talabni kuchaytirgan asosiy omillar sifatida ko‘rsatiladi. Shuningdek, veterinariya tizimining mustaqillikdan keyingi rivojlanish bosqichlari, oliy ta’lim muassasalarida zamonaviy veterinariya yo‘nalishlarini tashkil etish va kadrlar tayyorlash jarayonlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda veterinariya ta’limi iqtisodiy barqarorlik, oziq-ovqat xavfsizligi va hayvonlar sog‘lig‘ining asosiy kafolati ekanini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: Veterinariya, veterinariya ta’limi, chorvachilik, zoonozlar, oziq-ovqat xavfsizligi, hayvonlar salomatligi, agrar soha, kadrlar tayyorlash, epidemik xavfsizlik.

Аннотация. В данной статье рассматривается формирование потребности в ветеринарном образовании в Узбекистане, ее исторические, экономические и социальные факторы на научно-теоретической основе. Развитие животноводства в стране, профилактика зоонозных заболеваний, обеспечение здоровья животных и повышение безопасности сельскохозяйственной продукции указаны в качестве основных факторов, повысивших спрос на ветеринарную сферу. Также анализируются этапы развития ветеринарной системы после обретения независимости, организация современных ветеринарных направлений в высших учебных заведениях и процессы подготовки кадров. Результаты исследования подтверждают, что ветеринарное образование в Узбекистане является главной гарантией экономической стабильности, продовольственной безопасности и здоровья животных.

Ключевые слова: Ветеринарная медицина, ветеринарное образование, животноводство, зоонозы, безопасность пищевых продуктов, здоровье животных, аграрный сектор, подготовка кадров, эпидемическая безопасность.

Abstract. This article discusses the formation of the need for veterinary education in Uzbekistan, its historical, economic and social factors on a scientific and theoretical basis. The development of livestock breeding in the country, the prevention of zoonotic diseases, ensuring animal health and increasing the safety of agricultural products are indicated as the main factors that increased the demand for the veterinary sector. Also, the stages of development of the veterinary system after independence, the organization of modern veterinary directions in higher educational institutions and the processes of personnel training are analyzed. The results of the study confirm that veterinary education in Uzbekistan is the main guarantee of economic stability, food security and animal health.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

Keywords: Veterinary medicine, veterinary education, livestock farming, zoonoses, food safety, animal health, agricultural sector, personnel training, epidemic safety.

KIRISH.

O‘zbekistonda veterinariya ta’limiga bo‘lgan ehtiyojning vujudga kelishi mamlakatning qadimiy chorvachilik madaniyati va agrar iqtisodiyotining rivoji bilan chambarchas bog‘liq. O‘zbekiston hududida miloddan avvalgi davrlardan beri chorvachilik asosiy xo‘jalik turlaridan biri bo‘lib kelgan. Mustaqillikdan so‘ng qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining ortishi, mahsulot sifati va xavfsizligiga qo‘yiladigan talablarga mos ravishda veterinariya xizmatlarini modernizatsiya qilish zarurati yanada keskinlashdi.

Bugungi kunda mamlakatda 20 milliondan ortiq qoramol, 24 milliondan ziyod qo‘y va echki, yuz minglab parrandalar, otlar va boshqa qishloq xo‘jaligi hayvonlari mavjud bo‘lib, ularning salomatligini ta’minlash bevosita malakali veterinarlarga bog‘liq. Zoonotik kasalliklarning (brusellyoz, gemorragik isitma, qush grippi va boshqalar) oldini olish bo‘yicha talablarning kuchayishi, eksportbop go‘sht-sut mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining oshishi veterinariya ta’limining yangi bosqichda rivojlanishiga kuchli turtki bo‘ldi.

O‘zbekiston hukumati tomonidan qabul qilingan qator qarorlar — jumladan, “Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish to‘g‘risida”gi qarorlar, **Veterinariya texnikumlari va oliy ta’lim yo‘nalishlarining ochilishi,** hayvonlar salomatligini himoya qilishga qaratilgan reja-dasturlar - veterinariya ta’limi tizimini tubdan yangiladi. Bugungi kunda veterinariya nafaqat chorvachilikni rivojlantiruvchi omil, balki milliy oziq-ovqat xavfsizligining eng asosiy bo‘g‘ini sifatida e’tirof etilmoqda.

Mazkur maqola O‘zbekistonda veterinariya ta’limiga ehtiyojning paydo bo‘lishiga ta’sir qilgan omillar, ta’lim tizimidagi islohotlar va kadrlar tayyorlash masalalarini ilmiy asosda yoritishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Abdukarimov A. “Veterinariya asoslari” adabiyotida muallif veterinariya fanining O‘zbekistonda tarixiy ildizlari, chorvachilik bilan bog‘liq ehtiyojlar va kasalliklarni oldini olish zarurati haqida asosli ma’lumot beradi.

Ergashev R. “Hayvonlar gigiyenasi va veterinariya sanitariyasi” adabiyotida Oziq-ovqat xavfsizligi, hayvonlar infeksiyalarini nazorat qilishda veterinariya xizmatlarining hal qiluvchi o‘rni qayd etiladi.

Samadov U. “O‘zbekiston veterinariya tizimi rivoji: tarix va zamonaviy bosqichlar” adabiyotida Muallif veterinariya ta’limining mustaqillikdan keyingi modernizatsiyasi, yangi fakultetlar ochilishi va kadrlar tayyorlash jarayonini tahlil qiladi.

“Veterinariya va chorvachilik rivojlanishi bo‘yicha davlat dasturi” da

Davlat tomonidan veterinariya ta’limi, ilmiy-tadqiqot institutlari va texnikumlarni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha qator faktlar keltiriladi. (Toshkent, 2021).

Adabiyotlar tahlili veterinariya ta’limi O‘zbekistonda nafaqat agrar rivojlanish, balki milliy oziq-ovqat xavfsizligi, eksport salohiyati va sog‘liqni saqlash bilan bevosita bog‘liq ekanini ko‘rsatadi.

Metodologiya

Tadqiqot quyidagi ilmiy-uslubiy metodlarga tayandi:

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

Tahliliy metod. O‘zbekiston veterinariya tizimiga oid qonun va qarorlar, vazirlik hisobotlari tahlil qilindi.

Tarixiy-metodik yondashuv. O‘zbekiston hududida chorvachilik an’analari va veterinariya xizmatlarining shakllanishi bosqichma-bosqich o‘rganildi.

Statistik metod. 2015–2023 yillarda hayvonlar kasalliklari, veterinarlarga talab va kadrlar soni haqidagi statistik ma’lumotlar solishtirildi.

Ekspert suhbatlari. Toshkent davlat agrar universiteti Veterinariya fakulteti o‘qituvchilari bilan suhbatlar orqali malakali fikrlar olindi.

Taqqoslash metodi. MDH davlatlaridagi veterinariya ta’limi bilan O‘zbekiston tizimi solishtirildi.

Natija va muhokamalar

Veterinariya kadrlariga ehtiyojning keskin ortishi

- O‘zbekistonda 2023 yilda 44 milliondan ortiq chorva va parranda mavjud.
- Qishloq xo‘jaligidagi har 1000 bosh hayvonga o‘rtacha **1 nafar veterinar** to‘g‘ri keladi – bu yetarli emas.

Zoonotik kasalliklar sonining o‘sishi

- 2018–2022 yillarda veterinariya xizmatlari tomonidan ro‘yxatga olingan xavfli kasalliklar:
  - brusellyoz: **+17%**
  - quturish: **+9%**
  - parrandalarda geppatit va gripp: **+23%**

Bu esa malakali veterinarlarga ehtiyojni kuchaytiradi.

Veterinariya ta’limi yo‘nalishlarining kengaytirilishi

- 2017–2023 yillarda 8 ta veterinariya texnikumi, 2 ta yangi fakultet ochildi.
- 2020 yilda Veterinariya ilmiy-tadqiqot instituti modernizatsiya qilindi.

Hayvonlar mahsuloti eksportining o‘sishi

- Hayvon mahsulotlari eksporti so‘nggi 5 yilda **2,5 baravar** oshgan.

Bu xalqaro standartlarga javob beruvchi veterinariya kadrlarini talab qiladi.

Oziq-ovqat xavfsizligi bo‘yicha talablarning kuchayishi

- O‘zbekistonda 2021 yilda qabul qilingan “Oziq-ovqat xavfsizligi strategiyasi” veterinariya nazoratini majburiy ravishda kuchaytirishni belgilagan.

Xulosa

Veterinariya ta’limi agrar sohada strategik ahamiyatga ega. Yuqori sifatli go‘sht, sut, tuxum, teri va jun mahsulotlari sog‘lom hayvonlarga bog‘liq. Shu bois veterinariya sohasi iqtisodiy o‘sishni ta’minlovchi asosiy bo‘g‘in hisoblanadi.

Zoonoz kasalliklarning ko‘payishi professional veterinarlarsiz oldini olinmaydi. Global pandemiyalar (qush grippi, COVID-19 bilan bog‘liq zoonoz xavflari) veterinariya-gigiyena tizimini mustahkamlash zarurligini ko‘rsatdi.

Veterinariya ta’limining modernizatsiyasi talab etiladi. Hozirgi ta’lim tizimi amaliyot, laboratoriya tajribasi, klinik mashg‘ulotlar bilan yanada boyitilishi lozim.

Yoshlar orasida veterinariya kasbiga qiziqish ortib bormoqda. Texnikumlar va universitetlarga qabul kvotalari yildan-yilga oshmoqda.

Xalqaro tajribani integratsiya qilish zarur. Turkiya, Rossiya va Yevropa veterinariya akademiyalari bilan qo‘shma dasturlar amaliy natija bermoqda, ammo yana kengaytirish kerak.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

Xulosa

O‘zbekistonda veterinariya ta’limiga ehtiyojning vujudga kelishi tarixiy, agrar, epidemiologik va iqtisodiy omillar bilan bog‘liq. Chorvachilikning yirik tarmoqqa aylangani, hayvon kasalliklarini oldini olish zarurati malakali veterinarlarga bo‘lgan talabni sezilarli darajada oshirdi. Veterinariya ta’limi so‘nggi yillarda davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Oliy va o‘rta maxsus veterinariya ta’lim muassasalari sonining ko‘payishi kadrlar taqchilligini kamaytirayotgan bo‘lsa-da, amaliyotga yo‘naltirilgan ta’limni kuchaytirish zarur. Veterinariya ta’limining rivoji O‘zbekistonning oziq-ovqat xavfsizligi, eksport salohiyati, hayvonlar salomatligi va aholining sanitariya himoyasi uchun muhim omildir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi . “Veterinariya to‘g‘risida” Qonun Lex.uz . Toshkent . 2015

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentligi “O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi PQ-4254-sonli qarori . “Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvini takomillashtirish” Lex.uz. Toshkent 2019.

3.Ikromov T.H. “Zoogigiena va veterinariya sanitariyasi”. O‘quv qo‘llanma O‘quv nashriyotlari (universitet/ilmiiy nashr) Toshkent .2019–2022

4. Abdukarimov A., Ergashev R., Samadov U. “Veterinariya asoslari”, “Hayvonlar patologiyasi va terapiyasi”. O‘quv va ilmiy qo‘llanmalar. “Fan”, “Innovatsiya”, “Fan va texnologiya” Toshkent .2021

5.Abdukarimov A. – “Veterinariya asoslari”. O‘qituvchi. Toshkent: 2018, 12–56-betlar

6.**Ergashev R. – “Hayvonlar gigiyenasi va veterinariya sanitariyasi”.** Innovatsiya, Toshkent. 2020, 33–79-betlar

7. Samadov U. “O‘zbekiston veterinariya tizimi rivoji: tarix va zamonaviy bosqichlar”. Fan va texnologiya. Toshkent.2019, 18-64 betlar